

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Одеський державний університет внутрішніх справ

**ПРАВОВІ ТА
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ
ЗАСАДИ
ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ**

**ІV ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЯ**

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ
ЗАСАДИ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
УКРАЇНИ**

Матеріали
IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

13 жовтня 2023 року

Серія: «Теорія і практика ОРД»

Одеса – 2023

УДК 343.1:351.74
А-454

Схвалено
на засіданні Організаційного комітету.
Протокол засідання кафедри оперативно-розшукової діяльності факультету підготовки
фахівців для підрозділів кримінальної поліції
Одеського державного університету внутрішніх справ від 13.10.2023 р. № 5.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова:

Швець Д.В. Ректор Одеського державного університету внутрішніх справ. Доктор юридичних наук, доцент. Заслужений працівник освіти України. Полковник поліції.

Заступники голови:

Корнієнко М.В. Проректор Одеського державного університету внутрішніх справ. Доктор юридичних наук, професор. Полковник поліції.

Албул С.В. Професор кафедри оперативно-розшукової діяльності. Кандидат юридичних наук, професор.

Члени оргкомітету:

Головацький О.О. Заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції. Підполковник поліції.

Домброван Н.В. Начальник відділу організації наукової роботи. Кандидат юридичних наук. Підполковник поліції.

Єгоров С.О. Завідувач кафедри оперативно-розшукової діяльності. Кандидат юридичних наук, доцент.

Поляков Є.В. Доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності. Кандидат юридичних наук, доцент. Полковник поліції.

Щурат Т.Г. Доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності. Кандидат юридичних наук, доцент.

Янкова Л.Ю. Викладач кафедри оперативно-розшукової діяльності. Кандидат юридичних наук.

*Матеріали публікуються в авторській редакції.
Оргкомітет не завжди поділяє думки авторів публікацій.*

Правові та організаційно-тактичні засади оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Одеса, 13 жовтня 2023 р.). Одеса: ОДУВС, 2023. 216 с.

Збірник містить матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, в якій взяли участь науковці, здобувачі закладів вищої освіти та практичні працівники правоохоронних органів України. Тематика публікацій охоплює актуальні проблеми оперативно-розшукової діяльності.

Матеріали конференції можуть бути використані в науково-дослідній роботі, освітньому процесі, а також у законотворчості та правоохоронній діяльності.

УДК 343.1:351.74
© Автори, 2023
© ОДУВС, 2023

Стоянов К.С.

*Аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УЧАСТІ ЗАХИСНИКА У СПРОСТУВАННІ ПІДОЗРИ У СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Однією з умов реалізації змагальності у кримінальному провадженні є забезпечення процесуальної рівності сторін, що полягає у наділенні сторони обвинувачення та сторони захисту рівними процесуальними правами, проте з умовою дотримання балансу процесуальних повноважень та можливостей сторін кримінального провадження. Забезпечення права на захист реалізується саме за допомогою кримінально-процесуальної функції захисту, яку слушно зараховують до однієї з основних функцій кримінального процесу [1, с. 92]. Наукові дослідження визначають функцію захисту як діяльність, яка спрямована на заперечення обвинувачення, на доказування невинуватості або меншої винуватості [2, с. 196], або як процесуальну діяльність, яка спрямована на виявлення обставин, що виправдовують обвинуваченого, виключають або пом'якшують його відповідальність, а також на охорону особистих та майнових прав [3, с. 205]. Л. Б. Ісмаїлова зазначає, що під захистом у кримінальному процесі розуміється сукупність процесуальних дій та відносин їх учасників, які спрямовані на повне або часткове спростування висунутої підозри у вчиненні злочину чи пред'явленого обвинувачення, забезпечення справедливості і

послідовності в підході до прийняття відповідних рішень, гарантій прав і юридично охоронюваних інтересів цієї особи у справі [4, с. 14].

На думку Гринюк В.О. з набуттям особою статусу підозрюваного забезпечується участь захисника, тобто починає реалізовуватись функція захисту, яка не може існувати без функції обвинувачення і яка спрямована на спростування підозри [5, с. 36]. Повідомлення особи про підозру – це одне з важливих процесуальних рішень, у якому на підставі доказів особа набуває статусу підозрюваного. На думку О. В. Капліної, підозра – це обґрунтоване припущення слідчого та/або прокурора про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення, яке формалізоване у повідомленні про підозру, має бути перевірено для спростування або підтвердження [6]. Підозра – це обґрунтоване процесуальне рішення прокурора, дізнавача, слідчого (за погодженням з прокурором), яке ґрунтується на достатніх доказах та у якому формується припущення про причетність конкретної особи до вчинення кримінального правопорушення з повідомленням про це такій особі та з роз'ясненням її прав і обов'язків [7, с. 14].

При цьому процесуальна діяльність захисника зі спростування підозри (обвинувачення) на стадії досудового розслідування передбачає активне пізнання різноманітних фактів й обставин, що стосуються подій минулого, крім того захисник здійснює діяльність, спрямовану на дослідження й тих подій, які відбуваються безпосередньо під час здійснення кримінального провадження [8, с. 149].

При здійсненні діяльності, спрямованої на спростування підозри, захисник, відповідно до ч. 4 ст. 46 КПК України, користується процесуальними правами підозрюваного, захист якого він здійснює, крім процесуальних прав, реалізація яких здійснюється безпосередньо підозрюваним, обвинуваченим і не може бути доручена захиснику [9]. Стаття 20 Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» передбачає, що адвокат при реалізації функції захисту має право: звертатися з адвокатськими запитами до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб; захищати права, свободи та інтереси фізичних осіб; ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом; складати заяви, скарги, клопотання, інші правові документи та подавати їх у встановленому законом порядку; збирати відомості про факти, що можуть бути використані як докази, в установленому законом порядку запитувати, отримувати й вилучати речі, документи, їх копії, ознайомлюватися з ними та опитувати осіб за їх згодою; одержувати письмові висновки фахівців, експертів з питань, що потребують спеціальних знань [10].

Суттєве значення для отримання інформації, мають закріплені у пп. 14, 15 ч. 3 ст. 42 КПК України права захисника на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування до його завершення у порядку, передбаченому ст. 221 КПК України, доступ до відкритих матеріалів згідно зі ст. 290 КПК України. Також адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом. Зокрема, а саме: 1) доступ до документів, які містяться в матеріалах кримінального

провадження, який надається шляхом подання клопотання. Це можуть бути документи про слідчі (розшукові) дії, протоколи допитів свідків, експертні висновки тощо. При цьому офіційний запит на отримання документів має бути необхідним; 2) показання свідків: адвокат має право самостійно виявляти та опитувати свідків, які можуть мати інформацію, сприятливу для лінії захисту. При цьому адвокат може відбирати письмові свідчення або попросити згоду на свідчення таких осіб під присягою в суді. Співбесіда зі свідками може бути корисною для отримання додаткових доказів або уточнення існуючих; 3) отримання експертних досліджень, які проводяться у разі наявності підстав для проведення експертизи за дорученням сторони кримінального провадження. Якщо адвокат має підстави вважати, що експертні дослідження можуть підтвердити невинність або спростувати підозру клієнта, він має право звернутись до відповідних експертів [8].

У відповідності до ч. 1 ст. 221 КПК України, захиснику за його клопотанням надаються для ознайомлення всі матеріали досудового розслідування, за винятком тих, що стосуються реалізації заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, а також тих матеріалів, ознайомлення з якими на цій стадії кримінального провадження може зашкодити досудовому розслідуванню, для чого подавати відповідне клопотання вже при вступі у справу [11, с. 25].

Реалізація права (повноваження) на ознайомлення із матеріалами справи забезпечує його суб'єктові можливість мати необхідні знання про те, якою мірою ці матеріали дозволяють з'ясувати юридично значущі обставини справи, оцінити їх і визначити для себе подальшу лінію процесуальної поведінки [12, с. 30]. Захисник має піддавати аналізу всі зібрані докази щодо їх належності і допустимості, змісту, способу отримання, процесуального оформлення, що надасть змогу виявляти ознаки, за якими доказ можна використати для виправдання підзахисного, або пом'якшення його відповідальності, або взагалі віднести до таких, які не можуть бути використані для прийняття процесуальних рішень.

Таким чином, можна дійти висновку, що процесуальна діяльність захисника зі спростування підозри на стадії досудового розслідування потребує активної та цілеспрямованої участі захисника в кримінальному процесуальному доказуванні з метою виявлення та фіксації фактичних даних виправдувального характеру, які можуть не врахувати органи досудового розслідування або навіть навмисно нехтувати. Зміст поняття спростування підозри як одна з форм реалізації функції захисту в кримінальному провадженні, полягає у здійсненні захисником передбачених законом процесуальних заходів, які спрямовані на повне або часткове заперечення висунутої стороною обвинувачення підозри, яка формалізована у повідомленні про підозру у вигляді припущення про вчинення кримінального правопорушення певною особою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Маслюк О. В. Спростування підозри (обвинувачення) як одна із форм реалізації функції захисту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. Юридичні науки*. 2015. № 2. Т. 3. С. 90–94.
2. Трофименко В. М. Особливості участі захисника в доказуванні в кримінальному провадженні: деякі теоретико-прикладні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2015. Вип. 33. Т. 2. С. 165–168.
3. Кучинська О. П. Принципи кримінального провадження в механізмі забезпечення прав його учасників : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 288 с.
4. Ісмаїлова Л. Б. Процесуальні та етико-психологічні питання забезпечення рівності сторін в кримінальному судочинстві України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2007. 22 с.
5. Гринюк В. О. Спростування стороною захисту підозри (первинного обвинувачення) під час досудового розслідування. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 3. С. 30-37. URL: https://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2015_Grunyk.pdf (дата звернення: 20.09.2023).
6. Капліна О. В. Підозра у кримінальному провадженні: поняття, ознаки, сутність. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 238–242.
7. Фараон О. В. Повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення : автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2016. 20 с.
8. Андрусів В. Г. Участь адвоката-захисника в суді першої інстанції у кримінальному процесі України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2010. 233 с.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 17.06.2023).
10. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 лип. 2012 р. № 5076-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5076-17> (дата звернення: 17.06.2023).
11. Мартиновський Р. Вступ адвоката у справу: початкові дії. Київ: ВБО «Українська фундація правової допомоги»; Координаційний центр з надання правової допомоги, 2015. 56 с.
12. Шибіко В. Ознайомлення з матеріалами кримінальної справи як важлива умова забезпечення доступу особи до правосуддя. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. юрид. науки*. 2012. № 91. С. 24–30.

Нікітін А.А. Особливості повноважень Національної поліції, як суб'єкта сектору безпеки і оборони України	87
Овдієнко В.В. До питання реалізації принципу законності в умовах воєнного стану	89
Олефір М.О. До питання визначення проблемних аспектів сучасної оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України	93
Півторак А.В. Організаційні виклики оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України в сучасних умовах	95
Романенко К.С. Міжнародний досвід правової регламентації оперативно-розшукової діяльності	97
Саркісян В.Г. Теоретична складова застосування оперативно-розшукових операцій підрозділами стратегічних розслідувань Національної поліції України	100
Соломенцев В.В. Самостійність слідчого та прокурорський нагляд за діяльністю слідчих органів	102
Стоянов К.С. Окремі питання участі захисника у спростуванні підозри у стадії досудового розслідування	104
Тарасенко В.Є. Актуальні питання використання можливостей оперативних підрозділів з метою розшуку та арешту майна у кримінальному провадженні	108
Телійчук В.Г. Використання навичок здійснення візуальної психодіагностики як ефективний засіб отримання інформації оперативними працівниками	111
Тимченко К.А. Деякі проблеми теорії оперативно-розшукової діяльності в Україні в умовах воєнного стану	114
Шелегон Ю.Р. Окремі аспекти визначення проблемних питань теорії і практики оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України	118
Щербань І.В., Щурат Т.Г. Шляхи усунення конфлікту між слідчою та оперативно-розшуковою діяльністю	120
Янкова Л.Ю. Відмінності оперативно-розшукових заходів та негласних (слідчих)	123